

KONTROVETRZE A KOMPLEMENTARITA ZÁKLADNÍCH SMĚRŮ EVROPSKÉ A NÁRODNÍ SOUTĚŽNÍ POLITIKY

JOSEF BEJČEK

Faculty of Law, Masaryk University, Czech Republic

Abstract in original language

Míra harmonizace národních právních řádů s evropským právem je v oblasti ochrany soutěže ojedinělá. Díky tomu je antitrustové právo nepostradatelným tmelícím prvkem evropské integrace. Reakce na změněné podmínky se odehrává především v rovině soft law a rozhodovací praxe Komise a judikatury evropských soudů. Tyto tendence přinášejí výrazné interpretační posuny a prosazují se zpravidla bez zakotvení v právu "via facti" a pod vlivem ekonomických a ideových zájmů a tlaků a bez konzistentní doktrinní opory. Některé se přitom navzájem podporují a posilují, jiné oslabují či vylučují. Příspěvek identifikuje základní tendence v prosazování evropského soutěžního práva a jejich vzájemné protikladné i souladné působení. Dospívá k požadavku suboptimalizace jednotlivých dílčích cílů formou proporcionálního plnění dílčích cílů v zájmu optimální funkčnosti ochrany soutěže.

Key words in original language

Soutěžní politika. Komplementarita a konkurence. Soft law.

Abstract

The scope of harmonization of the national legislations with the European law is unique in the field of antitrust. Antitrust law belongs due to this fact among the cornerstones of European integration. Responses to changing conditions are made in the area of soft law and in the decision-making practice of the Commission and case-law of the European judiciary. These tendencies bring important changes in the interpretation of law and as the rule they are enforced "via fact" under the pressure of economic interests and ideological standpoints and not rarely without sufficient doctrinal support. Some of them support each other, some, instead, contravene or exclude each other. The article identifies basic tendencies in the enforcement of European competition law and their harmonic and contrary impact. It concludes that suboptimizing of partial goals is inevitable in a sense of proportionally-aimed achieving of partial goals and an optimal workable protection of competition.

Key words

Competitin Policy. Complementarity and controoversions of competition policies. Soft law.

1. ÚVODEM

Evropské soutěžní právo je velmi dynamický systém, který patří k základním tmelícím prvkům evropské integrace. Míra harmonizace národních právních řádů a dokonce i přesah jeho konceptů za hranice evropského hospodářského prostoru jsou ojedinělé. Lakoničnost a stabilita primárního evropského soutěžního práva posouvá reakci na změněné podmínky do oblasti soft law, resp. do rozhodovací praxe Komise a judikatury evropských soudů.

Efektivní vymáhání soutěžního práva (spojené společensko-ekonomickou ideologií a institucionálním rámcem) a ekonomický růst podle některých výzkumů¹ pozitivně korelují. I bez takových opor by se zřejmě prosazovala (byť i jen intuitivně) snaha sjednotit nejen instituce, ale i onu soutěžní „ideologii“ (tedy hodnotové parametry při prosazování soutěžního práva) jakožto předpoklad fungování společného trhu. Při hledání těchto co nejširších průniků není vyloučen žádný zdroj – od akademického nezávazného diskursu přes rozhodování administrativní i soudní až po vydávání diskusních materiálů, návodů, pokynů sdělení, apod., včetně fixace jasných pravidel ve směrnících a nařízeních.

2. TENDENCE V PROSAZOVÁNÍ SOUTĚŽNÍHO PRÁVA

V posledních letech lze zaznamenat několik výrazných tendencí soutěžní politiky, které i přes faktickou setrvalost formální právní úpravy přinášejí interpretační posuny a mění podmínky realizace soutěžního práva a směřují ke zvýšené efektivnosti jeho vymáhání. Tyto tendence jsou z větší části zachyceny v soft law; některé (typicky uplatňování více ekonomického přístupu) se prosazují i bez tohoto zakotvení *via facti* a též pod vlivem rozhodovací praxe a antitrustové doktríny USA.

Bez nároku na úplnost pokládám za hlavní významotvorné (strategické) tendence v evropské soutěžní politice a v soutěžním právu:

všeobecnou ekonomizaci přístupu k soutěžnímu právu;

vytváření podmínek pro soukromé vymáhání náhrady škod utrpěných v důsledku protisoutěžních deliktů;

zavádění programů shovívavosti při včasném oznámení protiprávního jednání samotným porušitelem;

snahu o širší využití tzv. narovnání jako způsobu ekonomického a rychlého ukončení případu;

---

¹ Srov. TAY-CHENG MA: *The effect of competition law enforcement on economic growth*, *Journal of Competition Law & Economics*, 7 (2), 2011, str. 333-334.

kriminalizaci protisoutěžních deliktů.

Každá z těchto tendencí má samozřejmě vlastní účelové zdůvodnění a může přispívat nejen ke splnění svého vlastního proponovaného cíle, ale může přinášet i řadu vedlejších účinků, které nemusejí být komplementární s jinými opatřeními, ale mohou jim i konkurovat.

Vycházím z předpokladu, že jednostranný důraz na kteroukoliv z těchto tendencí, byť by byly samy o sobě přesvědčivě zdůvodněny, může ohrozit realizaci jiných cílů, které motivují jiné směry (tendence) soutěžní politiky. Může se tedy stát, že by evropská soutěžní politika (a s ní i soutěžní politika národních států, jejichž soutěžní právo je harmonizováno s právem evropským) „vedla válku sama se sebou.“

Hypotézou je suboptimalizace jednotlivých dílčích cílů a optimalizace formou proporcionality dílčích cílů v zájmu maximální funkčnosti ochrany hospodářské soutěže.

a) Více ekonomických hledisek v přístupu k soutěžnímu právu

Ekonomika a efektivnost se staví do středu pozornosti antitrustového práva a (podle modelu chicagské školy) by efektivnost a spotřebitelský blahobyt neměly být kritérii, podle nichž se hodnotí soulad chování s cílem soutěžního práva, jímž je udržení soutěžního trhu, ale měly by místo toho být konečnými cíly práva.

Cokoliv je dobré z hlediska efektivnosti a spotřebitelského blahobytu, by mělo být z tohoto ryze ekonomizujícího hlediska akceptováno jako přínos, a chování soutěžitelů a využívání tržní moci by nemělo být na závalu a vlastně by nemělo vůbec být důležité.²

Tento pohled je kontroverzní a není v Evropě zdaleka tak samozřejmě vítán, jako u velké části odborné veřejnosti v USA. Určitá „amerikanizace“ přístupu k soutěžnímu právu nastala postupně a „plíživě“ zvýšením důrazu na používání ekonomických hledisek a analýz a též politickými deklaracemi funkcionářů Komise, aniž se ovšem změnil právní rámec soutěžního práva.³

Prosazuje se trend k upřednostňování zájmů spotřebitele (namísto zájmu na existenci a funkčnosti soutěžního prostředí). Namísto ochrany soutěžního procesu se tak do popředí staví obtížně definovatelná, neurčitá a v čase velmi proměnlivá⁴ efektivnost, resp.

---

² PERA, A.: *Changing Views on Competition, Economic Analysis and EC Antitrust Law*, *European Competition Journal*, 2008, Vol. 4, 1, str. 143.

³ Srov. WEITBRECHT, A.: *From Freiburg to Chicago and beyond: the first 50 years of European competition law*, *E.C.L.R.* 2008, 2, str. 85.

⁴ Krátko-, středně- a dlouhodobá efektivnost se mohou podstatně lišit, zatímco dlouhodobá péče o soutěžní proces přináší trvalý a dlouhodobý

„přínosy“ („efficiencies“) a spotřebitelský blahobyt, jimž jsou obětovány dlouhodobé parametrické podmínky a možnosti střetávání konkurentů na trhu. Soutěžní tlak se tak v zájmu těchto hodnot oslabuje nebo někdy úplně vyloučí.

Cíl ekonomické integrace a společného trhu byl podmíněn nenarušenou soutěží na trhu a byl vyjádřen i formálně⁵. Zájem jako blahobyt spotřebitelů tu nejsou deklarovány jako samostatný objekt ochrany⁶, ale předpokládá se jejich nepřímá ochrana prostřednictvím funkční soutěže. Koneckonců, i výjimky za zákazu dohod omezujících soutěž, jež jsou zdůvodněny přenosem podstatné části prospěchu z dohod na spotřebitele⁷, nejsou možné, pokud by v jejich důsledku měla být vyloučena (nikoliv ovšem jen zkrácena nebo oslabena...) soutěž na podstatné části trhu. Ani nesporné ekonomické výhody nejsou tedy u kartelových dohod důvodem k vynětí ze zákazu (byť by byly podstatné, trvalé a přinášely by prospěch spotřebitelům), pokud by nesplnily poslední kumulativní kritérium, a sice, že dohody pravděpodobně nevyloučí soutěž na podstatné části trhu.⁸

Použití ekonomické analýzy neznamená tedy odvrát od zájmů na soutěžních procesech k prosazování izolovaných zájmů na blahobytu spotřebitele.⁹

Více ekonomizující hledisko se prosazuje jako výlučně hodnotící stanovisko, které se nijak neprojevilo v psaném právu. Projevuje se však v přístupu Komise a evropských soudů, resp. antitrustových orgánů a národních soudů. Zvýšení váhy ekonomických argumentů a hlediska spotřebitelského blahobytu (tedy výsledku) nemůže však jít nad rámec a na úkor existence soutěže jako objektu ochrany.¹⁰ Cíl efektivnosti (navíc budoucí a hypotetické) a spotřebitelského blahobytu (též presumovaného pro jist období) nemůže být

---

rámec pro efektivní střetávání zájmů jak na straně nabídky, tak na straně poptávky...

⁵ Srov. původní čl. 2 a čl. 3.1. SEU (Římské smlouvy ve znění smlouvy z Amsterdamu a z Nice), v nichž se mj. konstatovalo, že k dosažení cílů ES je nutné vytvořit systém zajišťující, aby na vnitřním trhu nebyla narušována hospodářská soutěž.

⁶ V čl. 3.1., písm. t) se deklaroval „přínos k posílení ochrany spotřebitele“

⁷ Srov. čl. 101 odst. 3 SFEU, obdobně § 3 odst. 4 ZOHS.

⁸ Shodně PERA v cit. práci, str. 157.

⁹ Návody Evropské komise k aplikaci článku 81 odst. 3 SES (dnes čl. 101 odst. 3 SFEU) uvádějí v bodu 13, že *cílem* antitrustu je *ochrana soutěže* na trhu jakožto *nástroje* ke zvýšení blahobytu spotřebitelů a k efektivní alokaci zdrojů. Srov. OJ C 101/97, 2004.

¹⁰ Kartelové právo stále zůstává „právem svobody“ – srov. KÜNZLER, A.: *Effizienz oder Wettbewerbsfreiheit*, Mohr Siebeck, Tübingen 2008, str. 537.

axiomaticky nadřazen cíli svobodného hospodářského prostoru v rámci společného (a ani národního) trhu. Utilitaristické a vesměs krátkodobé hledisko presumované efektivnosti nemůže být nadřazeno ochraně soutěže jako takové. Právní vyvažování zájmů je mnohem komplexnější než pouhé srovnávání ekonomických nákladů a přínosů.¹¹ Ani z výše komentované změny čl. 3 SEU ve znění Lisabonské smlouvy (vypuštění výslovné zmínky o nekreslené soutěži) nelze dovodit, že evropské soutěžní právo přestává chránit soutěž jako takovou (jako objekt) a že by se zaměřilo místo toho na soutěžní politiku poměřovanou podle ekonomické efektivnosti, nebo že by alespoň ekonomickou efektivnost nad ochranu soutěže nadřazovalo.¹²

Ekonomické argumenty v širokém slova smyslu jsou i v pozadí výše uvedených tendencí soutěžní politiky; tak třeba soukromé vymáhání náhrady škod způsobených antitrustovými delikty¹³ se mj. zdůvodňuje nutností zajistit poškozeným kompenzaci ekonomické ztráty utrpěné v důsledku protiprávnosti jiného subjektu, jíž by jinak nemohly dosáhnout – pokuta za antitrustový delikt je příjmem státního rozpočtu a poškozený je kvůli tomu „kompenzován“ jen velmi nepřímou a nedostatečně, pokud vůbec nějak. Ekonomicky je tento paralelní soukromoprávní postih zdůvodněn i vůči porušitelům samotným- veřejnoprávní pokuta ve spojení se soukromoprávní náhradou škody má silně demotivační účinek a odrazuje od porušení protitrustových předpisů, neboť na minimum snižuje delikventovu vyhlídku na konečnou kladnou bilanci v důsledku jeho protiprávního jednání porušitele (a to i v případě prosté, a nikoliv násobené náhrady škody- tzv. multiple damages).

V širším slova smyslu je (mj. též) ekonomicky zdůvodněná možnost ukončit řízení smírným narovnáním (šetří se náklady řízení, uvolňuje se kapacita antitrustového úřadu pro složitější případy) a možnost antitrustové imunity nebo snížení sankce v případě, že porušitel včas sám poskytne podstatné informace o deliktu (zdůvodnění je totožné). V tomto ohledu jde o komplementární tendence.

Kriminalizace protisoutěžních deliktů naproti tomu laciná není; nicméně může jít jen o společenský náklad kompenzovaný výraznějším odstrašujícím účinkem. Hlediska ekonomičnosti a kriminalizace antitrustu jsou ve vztahu konkurenčním.

b) Soukromé vymáhání náhrady škod utrpěných v důsledku protisoutěžních deliktů

---

¹¹ Srov. tamtéž, str. 258.

¹² Srov. tamtéž, str. 322.

¹³ Prozatím bez právní úpravy – po tzv. Zelené knize z r. 2005 se dnes diskutuje o znění vydané Bílé knihy, jež se možná stane základem budoucí směrnice.

Soukromé vymáhání náhrady škody je doplňkovým nástrojem k vymáhání prostředky práva veřejného, působí (individuálně i generálně) preventivně, ale lépe plní i další funkce.¹⁴

Zapojení třetích stran (veřejných zájmových skupin) do regulatorních vztahů (tripartismus¹⁵) by mohl vyvolat neočekávané sociální a ekonomické dopady. Privatizace vymáhání náhrad za porušení veřejnoprávních předpisů může vést k vynakládání zvláštních dodatečných transakčních nákladů. Navíc může privatizace (resp. přesun velké části vymáhání antitrustového práva do této privátní sféry) vést k nežádoucím případům narovnání, a to i v situacích, kdy by veřejnoprávní antitrustová agentura na vyrovnání nikdy nepřistoupila. Soukromý žalobce nemá totiž zájem na detekci kartelu jako újmy veřejnému zájmu, ale pouze na soukromém odškodnění.

Soukromé zájmy na narovnání a „usmíření“ s antitrustovým delikventem se mohou velmi lišit od veřejného (všeobecného) zájmu na postihu (a především prevenci) protisoutěžního chování. To může narušit základní funkci antitrustových předpisů, totiž účinné odstrašení před protiprávním jednáním, jeho účinné potrestání a v důsledku prevenci takového jednání.¹⁶ Tato funkce by měla zůstat zachována a neměla by se obětovat funkci vyrovnávací spravedlnosti, jež je naplňována soukromým vymáháním náhrady škody.

Soukromé odškodnění by se teoreticky mohlo pokládat za polehčující okolnost, která by mohla vést k mírnějšímu veřejnoprávnímu postihu za antitrustový delikt nebo k úplné veřejnoprávní imunitě. Takové pravidlo však není zakotveno v právu, ani v soft law a ani judikatura se k němu nepřiklonila, a to ani v evropské politice shovívavosti (leniency), ani v politice shovívavosti národních států (na rozdíl od

---

¹⁴ Podrobněji k těmto funkcím srov. BEJČEK, J.: *Economic and legal substance of damages*, in BASEDOW, J., TERHECHTE, G., TICHÝ, L. (eds.): *Private Enforcement of Competition Law*, 1. A., Nomos, Baden-Baden 2011, str. 47 – 64. viviz

¹⁵ AYRES/BRAITHWAITE: *Responsive regulation. Transcending the Deregulation Debate* (Oxford, 1992, cit. podle HODGES, CH.: *Competition enforcement, regulation and civil justice: what is the case?*, C.M.L.R., 2006, 43).

¹⁶ Srov. WILS, W. P.J.: *The relationship between Public Antitrust Enforcement and Private Actions for Damages*, *World Competition* 32, no. 1 (2009), str. 9, 10. Tamtéž (na str. 14) se přiléhavě komentuje skutečnost, že Bílá kniha z roku 2008 opustila myšlenku dvojnásobného vymáhání náhrady škody (coby mírnějšího ozvuku *treble damages* z USA), o níž ještě diskusně uvažovala Zelená kniha z roku 2005. Jde o přiznání, že veřejné vymáhání antitrustového práva a soukromé vymáhání náhrady škody ve skutečnosti nemají týž odstrašující cíl, jak tvrdila ještě Zelená kniha. Odstrašovat má veřejné vymáhání, kompenzovat škodu pak soukromé vymáhání.

USA, kde je předpokladem „veřejnoprávní imunity před vyšetřováním“, že se porušitel vyrovná s poškozenými¹⁷).

Potenciální konflikt mezi soukromým odškodněním a programem shovívavosti (imunity či snížení postihu za včasné a podstatné oznámení protiprávního jednání) je očividný. Program shovívavosti je významným nástrojem detekce kartelů, bez něhož by (a to celosvětově) velká většina případů zakázaných kartelových dohod z poslední doby nebyla bývala vůbec odhalena. Jeho realizace přispívá tedy k naplnění veřejného zájmu par excellence.

Soutěžní politika, která by i oznamovatele protiprávního jednání vystavila stejné možnosti soukromoprávní odpovědnosti za škodu jako ostatní účastníky kartelu, by byla kontraproduktivní. Tato hrozba by totiž mohla naopak demotivovat potenciální oznamovatele kartelů od oznámení a od účasti v programu shovívavosti. Limitace náhrady škody ovšem na druhé straně může snižovat odstrašující efekt soukromého vymáhání.¹⁸

Odvolávat se na snížení odstrašujícího účinku soukromé náhrady škody při snížení nebo vyloučení odpovědnosti za tuto škodu u žadatelů o program shovívavosti¹⁹ pokládám za typický příklad „války soutěžní politiky samotné se sebou“. Bez oznamovatelů kartelů (žadatelů o leniency) by totiž ve většině případů řízení nebylo vůbec zahájeno, protože kartel by nebyl býval odhalen a nebo prokázán, takže ani žádné soukromé vymáhání škody by nepřicházelo vůbec v úvahu. Proto by měl být oznamovatel kartelu vyňat jako osoba povinná nahradit škodu vzniknuvší z kartelového deliktu a ostatní účastníci by měli jeho díl náhrady škody snášet společně a nerozdílně. Pokud by takto zůstal oznamovatel určitý neodčerpaný majetkový prospěch na úkor ostatních účastníků kartelu, dalo by se to považovat za druh bonusu pro oznamovatele a za dodatečný apriorní stimul k oznámení kartelu. Lze uvažovat i o odčerpání majetkového prospěchu od oznamovatele (nesplní-li tuto funkci veřejnoprávní pokuta) - tak, aby ani oznamovatel na svém protiprávním jednání „nevydělal“ – ale současně o jeho osvobození od náhrady škody. Na osnivatele kartelu se program shovívavosti nevztahuje, takže zneužití ke konkurencnímu boji (nalákat konkurenty do kartelu a pak jej oznámit) nehrozí. Pokud by naopak někdo vstoupil naoko do kartelu s cílem jej prozradit (kvazi „agent provokatér“), není právně politicky důvod jej stíhat a ani po něm žádat náhradu škody. Osvobození od soukromého vymáhání pro oznamovatele kartelu je čistě pragmatická volba, výběr ze dvou zel - alternativu soukromoprávní neodpovědnosti oznamovatele kartelu pokládám z hlediska konečného

---

¹⁷ Tak WILS v práci cit. v pozn. 17, str. 20.

¹⁸ Tuto obavu vyslovuje materiál OECD: *Private Remedies*, OECD Journal : Competition law and policy, vol. 2009/2, 2011 str. 21-22

¹⁹ Viz tamtéž, str. 22.

motivačního dopadu za zlo menší než alternativu jeho plné odpovědnosti za škodu.²⁰

Sociální účinnost soukromého vymáhání snižuje fakt, že škodu hradí korporátní porušitel práva, a že iniciátor či realizátor protiprávnosti – konkrétní pracovník nebo manager – postižen není. Zesilující odstrašující účinek proto může mít vhodná forma osobní odpovědnosti ať už trestněprávní (újma na svobodě je přitom citelnější a nelze ji ze strany podniku kompenzovat, jako je to možné u finančního postihu) nebo soukromoprávní (zákaz výkonu řídicí funkce po určitou dobu).

Soukromé odškodnění může být též součástí narovnání (settlement), tedy jakési dohody mezi antitrustovým úřadem a porušitelem, jímž se řízení ukončuje. Nemělo by se to však dít na úkor odstrašení a potrestání a za cenu neadekvátní soukromoprávní kompenzace.²¹

Vztah soukromého odškodnění k narovnání může mít i další rozměr – pokud by antitrustový úřad souhlasil s takovým narovnáním, jež by neobsahovalo závazky účastníka k restituci poškozených a současně by neobsahovalo jasné vyjádření rozsahu protiprávnosti, mohlo by to výrazně ztláčit následné žaloby ev. poškozených. Účastník řízení by proto mohl usilovat i o narovnání se zaplacením poměrně vysoké sankce výměnou za to, že součástí narovnání nebude konstatování o jeho vině, čímž se zabrání následným soukromoprávním odškodňovacím žalobám. Výše pokuty (a ev. úspora procesních nákladů u antitrustové agentury) by proto neměla být jediným kritériem pro posouzení přínosnosti narovnání.²²

Další funkční souvztažnost existuje mezi soukromým vymáháním náhrady škod a ev. trestněprávním postihem účastníka kartelové dohody, a to prostřednictvím programu shovívavosti. Pokud má být program shovívavosti jako nástroj detekce kartelů účinný, měl by oznamovatele plně nebo částečně ochránit nejen vůči

---

²⁰ Tzv. Bílá kniha Komise o žalobách na náhradu škody způsobené porušením antimonopolních pravidel ES - KOM (2008) 165 - předkládá „k další úvaze možnost omezit občanskoprávní odpovědnost podniku, kterému byla prominuta pokuta, na nároky vznesené jeho přímými a nepřímými smluvními partnery. Bylo by tak možné lépe předvídat a omezit výši náhrady škody, kterou budou muset uhradit podniky, jímž byla prominuta pokuta, a zároveň by tyto podniky nebyly v nepřiměřené míře zbaveny odpovědnosti za svůj podíl na protiprávním jednání. Důkazní břemeno ohledně rozsahu omezení odpovědnosti by nesl podnik, jemuž byla pokuta prominuta. Je však třeba dále uvažovat o tom, zda je toto opatření nutné, jaký dopad by mělo na plné odškodnění osob poškozených kartely a jaký dopad by mělo na postavení dalších účastníků protiprávního jednání, zejména dalších podniků, které rovněž požádaly o shovívavost.“

²¹ Tak WILS v práci cit. výše, str. 21.

²² K tomu srov. materiál OECD: *Plea Bargaining: Settlement of Cartel Cases*, OECD Journal : Competition law and policy, vol. 2009/2, 2011 str. 112.

soukromoprávním nárokům na náhradu škody, ale měl by oznamovatele zvýhodnit i ve vztahu k jeho trestněprávní odpovědnosti. Pokud tomu tak nebude, bude působit možnost nemoderované trestní odpovědnosti jako silný motiv k neoznámení kartelové dohody, a tím může docházet ke ztrátě detekčního potenciálu programu shovívavosti.

c) Programy shovívavosti při včasném oznámení kartelu

Podstata tohoto amerického „právního vynálezu“ z r. 1978 spočívala původně v tom, že byla udělena imunita oznamovateli kartelu, pokud jej oznámil před zahájením vyšetřování. V průběhu let se tento postup vyvíjel a modifikoval a dnes je díky němu odhalena většina zakázaných dohod omezujících soutěž.

Tento program může podkopávat jiné žádoucí záměry soutěžní politiky české i evropské, pokud nebude dobře vyvážen s dalšími postupy.²³

Kontraproduktivní ve vztahu k cílům programu shovívavosti může být i tzv. narovnání: pokud by totiž snížení pokuty v rámci narovnání bylo srovnatelné se snížením pokuty jako u programu shovívavosti, ztratili by soutěžitelé motivaci sami existenci zakázané dohody oznámit a vyčkávali by spíše na ev. odhalení, a poté by se pokusili o

---

²³ Tak např. ve vztahu k soukromému vymáhání náhrady škody má zásadní význam přístup třetích stran ke spisu vůči tomu účastníkovi, který oznámil zakázanou dohodu. Generální advokát Soudního dvora Ján Mazák vydal 16. 12. 2010 stanovisko, v němž odpověděl na otázku, zda informace a podklady, které sdělil dobrovolně soutěžnímu úřadu žadatel o program shovívavosti, mohou být zpřístupněny třetí osobě, jež byla poškozena kartelovou dohodou a připravuje soukromoprávní žalobu na náhradu škody. Odpověď na otázku byla záporná (Srov. komentář ŠIMEČEK, I.: *Ke zpřístupnění informací poskytnutých v rámci „leniency“ třetím osobám*, Antitrust 2011, č. 1, str. 37 – 38). Znamenalo to podporu programu shovívavosti a přínosu k veřejnému zájmu detekce kartelových dohod. Šlo o podporu a uznání priority veřejnoprávního vymáhání soutěžního práva před doplňkovým vymáháním soukromoprávním. Opačný přístup by podle Generálního advokáta ohrozil atraktivnost a účinnost celého programu shovívavosti. Žadatel o leniency by se svým přiznáním dostal do horší důkazní pozice než ostatní účastníci kartelu, kteří se nepřiznali.

V rozporu s očekáváním, že Soudní dvůr toto stanovisko bude sdílet, došlo k obratu: dne 14. 6. 2011 Soudní dvůr EU rozhodl v případě Pfleiderer, že dobrovolně poskytnuté podklady žadatele žádosti o leniency třetí osobě zpřístupněny být mohou (Srov. NERUDA, R.: **Soudní dvůr EU: Informace z „leniency“ žádosti by mohly být přístupné poškozeným pro účely vymáhání náhrady škody, in Havel-Holásek Competition Flash, červen 2011**). I při slovním uznání důležitosti programu shovívavosti soud konstatoval, že unijní právo zpřístupnění dokumentů nebrání, a že je na soudech členských zemí, aby stanovily podmínky přístupu. Zásadní otázka prioritizace cílů soutěžního práva tak byla fakticky přenechána decentralizované soudcovské normotvorbě.

narovnání. Narovnání by mělo být pro porušitele méně výhodné než leniency – to závisí samozřejmě též na základním nastavení sankcí. Mezi efektivností programu shovívavosti a výší sankcí je přímá úměra.

Narovnání se přitom chápe jako jistá výměna sebeobvinění porušitele za shovívavost při uložení sankce – v tom se narovnání podobá programu shovívavosti. Narovnání přitom zahrnuje nejen přiznání a poskytnutí důkazů jako u programu shovívavosti, ale navíc i vzdání se určitých práv a závazek spolupráce se soutěžním úřadem.²⁴ Toto vzdání se procesních práv (a též ztráty soudní kontroly zákonnosti) může být problematické z hlediska ústavního – i z toho hlediska je vhodná explicitní právní úprava, a nikoliv jen pragmatické řešení, resp. jen metodická úprava (soft law).

d) Smírné ukončení případu (narovnání)

Inspirace americkou právní kulturou a jejími pragmatickými instituty (plea bargaining, consent decree) se projevila v evropském soutěžním právu (byť opět jen ve formě tzv. soft law²⁵) i ve vztahu k účelnému a urychlenému ukončení správního řízení při spolupráci účastníka, a to výměnou za snížení pokuty za doznané protiprávní jednání. Tuto volnou inspiraci český ÚOHS vykládal v minulosti velmi liberálně a rozšířil její použitelnost: nejen na horizontální dohody, ale i na dohody vertikální a na zneužití dominantního postavení. Není do budoucna vyloučeno ani použití na řízení o nepovoleném spojení soutěžitelů.

Narovnání přináší prospěch jak soutěžním úřadům, tak i účastníkům řízení. Jde o formu ujednání mezi úřadem a účastníkem, v němž se účastník dozná k vytýkanému jednání a akceptuje za to sníženou sankci. Ev. vzdání se určitých procesních práv účastníka může urychlit proces, který jinak může kvůli víceúrovňovému soudním přezkumům zabrat i léta. Případ tak může být uzavřen ekonomičtěji, s procesními úsporami, a to i bez plného objasnění všech okolností a bez zdlouhavého a nákladného opatřování důkazů. Nepřímým efektem je i zvýšení kapacity soutěžního úřadu a jeho „průchodnosti“ uvolněním zdrojů, takže se může více úsilí věnovat závažným a důkazně náročným případům.

Smysl narovnání je naplněn tehdy, je-li jej dosaženo v poměrně rané fázi řízení a úspory jsou proto podstatné. Na druhé straně to může znamenat, že v nejasné skutkové situaci přistoupí soutěžní úřad na narovnání příliš brzy a porušitel bude odměněn neúměrnou slevou

---

²⁴ Srov. materiál OECD: *Plea Bargaining: Settlement of Cartel Cases*, OECD Journal: Competition law and policy, vol. 2009/2, 2011 str. 111.

²⁵ Oznámení Komise o postupu při narovnání s cílem přijmout rozhodnutí podle čl. 7 a 23 nařízení Rady (ES) č. 1/2003 v případech kartelů - 2008/C 167/01.

z pokuty; pokud by úřad chtěl po dalších důkazech závěr změnit, bude to nemožné, neboť o věci již bylo rozhodnuto.

Konkurenční může být vztah mezi programem shovívavosti (jakožto nástrojem vyšetřovacím) a narovnáním (co by nástrojem procesní ekonomie) - narovnání může podrývat či oslabit funkčnost programu shovívavosti, pokud fakticky povede ke snížení podstatného rozdílu mezi sankcí za protisoutěžní jednání uloženou tomu, kdo nevyužije program shovívavosti a tomu, kdo se k němu přihlásí. Proto by snížení sankce v rámci narovnání mělo být podstatně menší než v případě programu shovívavosti. Evropské soft law uvádí snížení pokuty při narovnání o 10% .

V české praxi se uplatnilo dokonce excesivní 50% snížení.²⁶ Mimořádnost takového snížení pokuty ovšem poklesne, pokud si uvědomíme, že bylo použito v nekartelovém případě, na nějž se program shovívavosti pojmově nevztahuje (ten se použije jen při oznámení zakázané kartelové dohody).

Programy shovívavosti a narovnání se mohou ovšem i doplňovat – nic teoreticky nebrání tomu, aby i v případě zařazení do programu shovívavosti byla žadateli přiznána ještě další sleva na pokutě z titulu narovnání. Otázka ovšem je, že pro poskytnutí programu shovívavosti bude muset veškeré důkazy již předložit, takže řízení již tak bude urychleno a zlevněno a další přínos v tomto směru nebude asi podstatný.

V případech vertikálních dohod, zneužití dominance nebo nepovoleného spojení soutěžitelů by se tedy dalo narovnání chápat jako jistý funkční substitut programu shovívavosti. Tento přístup je sporný, neboť narovnání by mělo být především procesním nástrojem, a nemělo by podrývat odstrašovací a preventivní funkci pokut za porušení zákona.

V případech nekartelových skutkových podstat by měla být zachována dostatečně velká diskrece soutěžního úřadu, který by umožnila vzít obecně velký zřetel na spolupráci účastníka řízení a snížit mu v závislosti na ní pokutu ve srovnání se základní sazbou (jde o soft law typu metodiky ukládání pokut).

Postup českého regulátora, který (nejméně pětkrát²⁷) aplikoval postupu v právu neupravený, byl kreativní a patrně na hraně legality, nicméně byl možný v rámci správního uvážení. Problémem může však být očekávatelnost podobného postupu v obdobných případech (legitimní očekávání).

---

²⁶ NEJEZCHLEB,, K.: Narovnání po česku (Novela zákona a vybrané aspekty), *Antitrust 2011*, 2, str. 78.

²⁷ NERUDA, R.: Narovnání. Chcete mě?, *Antitrust 2011*, č. 1, str. 2.

V souvislosti se zavedenou trestněprávní odpovědností za tzv. tvrdé kartely bude muset být judikatorně vyřešena otázka, zda by trestní soud považoval za prokázané, že se skutek stal jen nebo především díky příznání účastníka v rámci narovnání a zda by nechyběly některé důkazy, jež kvůli narovnání nebyly a nemusely být provedeny. Domnívám se, že důkazní trestněprávní standard nemůže být snížen jen kvůli procesní úspoře a rychlosti správního řízení – potenciální trestněprávní odpovědnost by tedy nemusela žadatele o narovnání demotivovat.

e) Kriminalizace protisoutěžních deliktů

Tento trend je na evropské úrovni dosud bez jakékoli (byť i metodické) právní opory; nicméně se i přesto prosazuje celosvětově, a to i v řadě členských zemí EU.²⁸ V pozadí je především morální hodnotový odsudek jednání narušujících hospodářskou soutěž (a patrně také populistická snaha dokumentovat občanům, že se něco děje proti nepravostem managerů).

Prostředkem pro další a důraznější vymáhání veřejného soutěžního práva se stala v posledních letech i v Evropě kriminalizace kartelového práva, známá již z dřívějších z USA a z Kanady. Zatímco v USA se již od počátku úpravy kartelového práva počítalo s trestními sankcemi vůči jednotlivcům, v Evropě se kartely chápaly především jako záležitost ekonomická, již je nejlépe regulovat pomocí administrativních nástrojů.²⁹

Přestože Evropská komise nemá podle SFEU žádné trestněprávní pravomoci³⁰ a že většina členských zemí nepokládá antitrustové delikty za trestné činy, trend ke kriminalizaci antitrustového práva jakožto doplněk jiných metod jeho vynucování je nepominutelný.

---

²⁸ Kriminalizaci antitrustových deliktů zavedly Kypr, Česká republika, Dánsko, Estonsko, Francie, Řecko, Maďarsko, Irsko, Litva, Malta, Rumunsko, Slovinsko, Slovensko, Velká Británie. Podle PINOTTI, M. – SFORZA, M.: *Interplay between Antitrust and Criminal Law in Europe*, , *Bloomberg Finance L.P.*, VOL. 4, No 11 (2011), str. 1. *V této části příspěvku vycházím částečně ze své studie Trest jako vůle a představa? (O komplementaritě a konkurenci sankcí)*, *Dny práva 2009, Masarykova Univerzita, Brno 2009*.

²⁹ O'KANE, M.: *The law of criminal cartels*, Oxford, Oxford University Press, 2009, str. 10, 17.

³⁰ Článek 23/5 Nařízení 1/2003 dokonce explicitně stanoví, že rozhodnutí Komise přijatá podle odstavců 1 a 2 (pokuty za porušení čl. 101 a 102 Smlouvy) nemají trestněprávní povahu. Článek 5 téhož nařízení umožňuje členským státům ukládat pokuty, penále nebo jiné sankce stanovené vnitrostátními právními předpisy. Z toho se dovozuje, že je přípustná i kriminalizace sankcí při vymáhání článků 101 (81) a 102 (82) SFEU. Srov. též. WILS, W.P.J.: *Is Criminalization of EU Competition Law the Answer?* *World Competition*, Vol. 28, No. 2 (June 2005).

Byť není dostatek empirického materiálu k závěru, že trestní sankce vůči jednotlivcům mají odstrašující účinek, země OECD akceptují stanovisko, že individuální sankce (včetně vězení) mohou být jako součást účinného vymáhání kartelového práva užitečné. Neví se přitom ovšem, zda celkové náklady kriminalizace nebudou vyšší než prospěch ze zavedení sankcí. Důležitý bude zřejmě správný „mix“ sankcí; případné zavedení kriminalizace kartelů bude záviset na mnoha okolnostech, mezi nimi na kulturním a právním prostředí dané země, na tradicích vymáhání kartelového práva, na vztazích mezi antitrustovými řady, soudy a vyšetřovateli, na zdrojích antitrustového úřadu.³¹

Společá se přitom na vyšší odstrašovací potenciál trestního práva a hrozby vězení. Vyhlídka na zbavení svobody je pro obchodníky uvažující o kartelizaci patrně tím nejvíce odstrašujícím motivem. Krátké tresty odnětí svobody se pokládají za nejúspornější řešení; poněkud se ale pozapomíná na to, že odstrašovací potenciál nezaručuje samotné formulování skutkové podstaty trestného činu, ale až reálná vynutitelnost trestu. Kromě toho jsou zapotřebí zasvěcení vyšetřovatelé, státní zástupci a soudci, musí být dostatečné vyšetřovatelské pravomoci, přesvědčivá vůle takové činy trestat ve spojení s širokým společenským konsensem o oprávněnosti trestního postihu kartelů.³²

Dalším aspektem je možnost, že (nadměrné) zastrašení trestem může negativně ovlivnit prosazování soutěžního práva jinými veřejnoprávními (správněprávními) prostředky (leniency a narovnání), resp. i prostředky soukromoprávními (soukromé vymáhání náhrady škody způsobené v důsledku antitrustových deliktů). Jde přitom o směry prosazování, které na rozdíl od kriminalizace soutěžního práva mají mnohem širší podporu a dokonce i metodiku a soft law s perspektivou celoevropské harmonizace (na rozdíl od kriminalizace soutěžního práva). Účinnost kriminalizace při vynucování antitrustového práva se dovozuje např. z okolnosti, že řada globálních kartelů se zastaví před hranicemi USA, přesto že by na jejich obrovském a silném trhu dosáhly mimořádných zisků, a to z obavy před trestem vězení hrozícím jim v USA, který managery mimořádně děsí.³³

Ve vztahu k probíraným postupům při vymáhání soutěžního práva v evropském kontextu je základním problémem komplementarita nebo konkurence kriminalizace kartelů a programu shovívavosti. Hrozba individuální trestní sankce může být silným motivem pro poskytnutí informací o existujícím kartelu a pro spolupráci při vyšetřování. Jde o

---

³¹ Cartels: *sanctions against individuals*, OECD Journal of competition law and policy, 2007, Vol. 9, Nr. 3. Tamtéž: Executive Summary, str. 10 – 14.

³² Srov. tamtéž, str. 39.

³³ Podle Wilsovy posledně cit. práce, str. 34.

motivaci odlišnou od motivace korporátní; může přitom přispět k efektivnosti programu shovívavosti (komplementarita kriminalizace a leniency). Přes nedořešení této závislosti již v ČR nicméně platí nová skutková podstata trestného činu.³⁴

Zdá se, že i u nás byla přijata nepromyšlená taktika³⁵ napřed upravit nový trestný čin v zákoně a teprve poté se potýkat s nevyřešenými koncepčními otázkami s tím spojenými, resp. smířit se s tím, že nová skutková podstata trestného činu stejně jen tak „neožije“. To navíc v situaci, kdy neexistuje silná politická podpora kriminalizace kartelů a stanoviska odborné veřejnosti ke kriminalizaci kartelů při tomto stupni přípravy jsou nanejvýš skeptická.³⁶

Chybějící vazba na program leniency může z kriminalizace kartelů učinit pouhý nástroj odstrašení jednotlivců před trestním postihem, který může doslova sabotovat účinnou detekci kartelů, která je dnes celosvětově založena právě na úspěchu programů shovívavosti. Bez této vazby obou přístupů by tedy kriminalizace kartelů mohla poskytnout spíš „medvědí službu“.

Vyšší důkazní standard v trestním řízení může paradoxně vést ke snížení počtu úspěšně uzavřených případů. Negativně působí i právo pachatele odmítnout informace, které by mohly způsobit trestní stíhání jemu nebo osobám blízkým (zákaz sebeobvinění). Je otevřenou otázkou, zda by takové (sebeobviňující) informace, které by obdržel Úřad v rámci programu shovívavosti nebo žádosti narovnání, mohly být později legálně využity v následném trestním řízení.

Evropské právo neupravuje odpovědnost jednotlivců za účast v kartelu vůbec a situace mezi členskými státy se liší. Pouhé spoléhání se na korporátní sankce je nedostatečným motivem proti kartelizaci a jen velmi nepřímou ovlivňuje chování jednotlivců. Vzhledem k možnosti paralelní aplikace národního práva by měla být zajištěna kompatibilita programů shovívavosti a trestních sankcí.

Je nežádoucí, aby aplikace programu shovívavosti vedla k trestním stíháním zaměstnanců a bývalých zaměstnanců podle národního práva.

---

³⁴ Srov. § 248 zákona č. 40/2009 Sb. (trestní zákoník, jenž nabyl účinnosti 1.1. 2010.)

³⁵ Srov. BEATON-WELLS, C.: *Australia's criminalization of cartels – should it be contagious?*, The 4th ASCOLA conference, Washington (16.6. - 17.6. 2009), str. 41.

³⁶ Tak např. VALOUŠKOVÁ, Z.: *Kriminalizace kartelů – nad § 248 trestního zákoníku*, Antitrust, 2009, nulté číslo, str. 19 a násl.; POKORNÝ, R.: *Bude možnost trestního postihu kartelů v ČR přínosem a přispěje k efektivnějšímu vymáhání soutěžního práva?* Competition Day, ÚOHS, Brno, 13.5. - 14. 5. 2009, str. 29 – 30. KINDL, J.: *Některé problémy zavedení trestného činu „kartelu“ v novém trestním zákoníku*, Právní rozhledy 2010, č. 17, str. 622 – 628.

Tomu by měla sloužit koordinace mezi orgány antitrustovými a orgány činnými v trestním řízení. Evropská komise deklarovala posun v soutěžní kultuře směrem k odpovědnosti jednotlivců. Vzhledem k novosti tohoto nástroje však třeba nejvyšší obezřetnosti a trpělivosti při úvahách o jeho postupném zavádění.

Trestní sankce jsou jen jedním z komplementárních opatření v boji proti společenskému zlu kartelů. Pokud by měly být prostředkem fakticky konkurenčním k působení antimonopolního práva – bez ohledu na proklamované cíle a chráněné zájmy, jsou prostě škodlivá a bylo by lépe je v této podobě nemít. Podle mého soudu by škodila i ta (nikoliv tak úplně nepravděpodobná) varianta, že by se uznalo, že to v této podobě a v těchto právních poměrech fungovat nemůže, a proto se nebude trestní postih uplatňovat. Vážnosti práva a ideji právního státu škodí skutkové podstaty „papírových tygrů“, které navíc vytvářejí možnost ad hoc účelového zneužití.

Vhodnou alternativou osobní odpovědnosti nekriminální povahy může být diskvalifikace ředitelů za kartelové chování³⁷ – zasáhne jakožto individuální trest jen odpovědné jednotlivce (a nikoliv vesměs neúčastněné akcionáře a místní ekonomiku jako v případě vysoké korporátní pokuty za kartelový delikt); navíc tuto újmu nelze jednotlivci dost dobře finančně kompenzovat z korporátních zdrojů.³⁸

3. ZÁVĚREM

Je příznačné, že základní vývojové tendence³⁹ mají povahu faktickou a dovozují se především ze zobecnění rozhodovací praxe Komise a z

---

³⁷ Tak, jak je upravena v britském Enterprise Act, podle práce cit. v pozn. 68, str. 38. Viz též POWELL, M. – MCKELVEY, G.: *Director Disqualification as a Complement to EU Antitrust Fines: Towards a More Balanced Sanction Policy*, CPI Antitrust Journal, December 2010, No. 1, str. 2 a násl.

³⁸ Charakter sankce (ať už by byl spíše trestněprávní nebo soukromoprávní) by vyžadoval její soudní výměr a celoevropskou působnost, jakož i dostatečnou dobu trvání. Musela by být upřesněna povaha zakázané vedoucí pozice atd. Nedá se však podle mého soudu pokládat za *alternativu* odstrašení (srov. str. 11 posledně citovaného pramene), nýbrž za individuální *doplňk* korporátního odstrašení. V opačném případě by společnost vyvázla z kartelu velmi lehce tím, že by se zbavila manažera; další společenské funkce by taková sankce neplnila. V našem právu taková speciální možnost obsažena není – návrh zákona o obchodních korporacích předpokládá v § 67 a násl. vyloučení člena statutárního orgánu z výkonu funkce jen v souvislosti s úpadkem korporace. Lze samozřejmě uvažovat o uložení obecného trestu zákazu činnosti podle trestního zákoníku.

³⁹ Všeobecná ekonomizace přístupu k soutěžnímu právu; vytváření podmínek pro soukromé vymáhání náhrady škod utrpěných v důsledku protisoutěžních deliktů; zavádění programů shovívavosti při včasném oznámení protiprávního jednání samotným porušitelem (v současnosti se projednává novela ZOHS, která dává programu shovívavosti zákonný rámec); snaha o širší využití tzv. narovnání jako způsobu ekonomického a rychlého ukončení případu; kriminalizace protisoutěžních deliktů.

judikatury unijních soudů (typicky u prosazování více ekonomického přístupu). Část z nich je založena na diskusních materiálech (soukromé vymáhání náhrady škody), resp. na tzv. soft law (narovnání).

Kriminalizace vymáhání antitrustových pravidel žádnou normativní ani metodickou základnu nemá, a přesto je v řadě zemí uzákoněna. Z toho je patrný velký vnitřní potenciál a vliv právní fakticity a aplikační praxe na unijní i národní právní prostředí při minimální (či vůbec chybějící) změně formálních pramenů práva.

Žádnou z uvedených tendencí není správné posuzovat izolovaně z hlediska naplňování dílčího účelu, protože jejich realizace může přinášet i řadu vedlejších protichůdných účinků. V některých případech působí i efekt synergický.

a) Potenciální protichůdnost dílčích cílů může nastat mezi:

důrazem na uplatnění ekonomických metod analýzy a hodnocení a samotnou ochranou soutěže jako nástroje dosažení společenského a spotřebitelského blahobytu (např. hledisko úspor při narovnání je podružné ve srovnání s řádným prošetřením případu a prevencí protisoutěžního chování);

narovnáním a soukromým vymáháním náhrady škody (přiznání v rámci narovnání a vzdání se soudní revize může vystavit přiznavšího se porušitele většímu nebezpečí soukromých odškodňovacích žalob);

programem shovívavosti a soukromým vymáháním náhrady škody (není-li oznamovateli kartelu zaručena ochrana před odškodňovacími nároky poškozených, demotivuje jej to od oznámení);

narovnáním a trestněprávním postihem kartelu (přiznání k protiprávnosti v rámci narovnání může zhoršit pozici účastníka v ev. trestním řízení);

narovnáním a programem shovívavosti (při nevhodném nastavení rozsahu imunity a moderace sankcí může být odhalovací účinek programu shovívavosti podryt a účastník bude raději pokračovat v kartelu s nadějí na dosažení podobného efektu narovnáním, jakého by s většími riziky dosáhl u podání žádosti o shovívavost);

programem shovívavosti a trestněprávním postihem kartelů (nebude-li oznámení kartelu znamenat účinnou lítost a nárok na kriminální beztrestnost nebo jen nízký trest);

---

b) Komplementarita existuje zejména mezi:

více ekonomickým přístupem a soukromým vymáháním náhrady škody způsobené antitrustovým deliktem

programem shovívavosti a ekonomickým přístupem k soutěžnímu (s menšími náklady se dosahuje cílů soutěžního práva, zvyšuje se odstrašení a prevence díky možnosti prolomit zájmové souručenství účastníků kartelu)

restituční funkcí soukromého odškodnění a (reálným) odstrašením pomocí trestního práva (i hrozba soukromého odškodnění - navíc k hrozbě veřejnoprávní sankce - odrazuje od porušení práva)

narovnáním a programem shovívavosti (bonifikuje se jak účinná lítost oznamovatele, tak jeho spolupráce při úsporném a urychleném uzavření případu a snížení pokut z obou důvodů se mohou počítat)

Potvrdila se hypotéza o nutné suboptimalizaci jednotlivých izolovaných motivačních cílů a o optimalizaci formou proporcionality dílčích cílů v zájmu maximální funkčnosti ochrany hospodářské soutěže. Legislativně technické nastavení těchto proporcí je jen zčásti popsateľné teoreticky a musí reagovat na praktickou empirickou zpětnou vazbu. Česká právní úprava i české soft law a rozhodovací praxe sledují evropské trendy, a přispívají tím k oné zpětné vazbě a k optimalizaci systému prosazování soutěžního práva jak na evropské, tak na národní úrovni.

Literature:

- Tay-Cheng Ma: The effect of competition law enforcement on economic growth, *Journal of Competition Law & Economics*, 7 (2), 2011.
- Pera, A.: Changing Views on Competition, *Economic Analysis and EC Antitrust Law*, *European Competition Journal*, 2008, Vol. 4, 1.
- Weibrecht, A.: From Freiburg to Chicago and beyond: the first 50 years of European competition law, *E.C.L.R.* 2008, 2.
- Künzler, A.: *Effizienz oder Wettbewerbsfreiheit*, Mohr Siebeck, Tübingen 2008.
- Bejček, J.: Economic and legal substance of damages, in Basedow, J., Terhechte, G., Tichý, L. (eds.) : *Private Enforcement of Competition Law*, 1. A., Nomos, Baden-Baden 2011.
- Hodges, Ch.: Competition enforcement, regulation and civil justice: what is the case?, *C.M.L.R.*, 2006, 43.
- Wils, W. P.J.: The relationship between Public Antitrust Enforcement and Private Actions for Damages, *World Competition* 32, 1 (2009).

- OECD: Private Remedies, OECD Journal : Competition law and policy, vol. 2009/2, 2011.
- Bílá kniha Komise o žalobách na náhradu škody způsobené porušením antimonopolních pravidel ES - KOM (2008) 165.
- OECD: Plea Bargaining: Settlement of Cartel Cases, OECD Journal : Competition law and policy, vol. 2009/2, 2011.
- Šimeček, I.: Ke zpřístupnění informací poskytnutých v rámci „leniency“ třetím osobám, Antitrust 2011, č. 1.
- Neruda, R.: Soudní dvůr EU: Informace z „leniency“ žádosti by mohly být přístupné poškozeným pro účely vymáhání náhrady škody, in Havel-Holásek Competition Flash, červen 2011.
- Oznámení Komise o postupu při narovnání s cílem přijmout rozhodnutí podle čl. 7 a 23 nařízení Rady (ES) č. 1/2003 v případech kartelů - 2008/C 167/01.
- Nejezchleb, K.: Narovnání po česku (Novela zákona a vybrané aspekty), Antitrust 2011, 2.
- Neruda, R.: Narovnání. Chcete mě?, Antitrust 2011, č. 1.
- Pinotti, M. – Sforza, M.: Interplay between Antitrust and Criminal Law in Europe, , Bloomberg Finance L.P., Vol. 4, No 11 (2011).
- Bejček, J.: Trest jako vůle a představa? (O komplementaritě a konkurenci sankcí), Dny práva 2009, Masarykova Univerzita, Brno 2009.
- O’Kane, M.: The law of criminal cartels, Oxford, Oxford University Press, 2009.
- Wils, W.P.J.: Is Criminalization of EU Competition Law the Answer? World Competition, Vol. 28, No. 2 (June 2005).
- OECD: Cartels: sanctions against individuals, OECD Journal of competition law and policy, 2007, Vol. 9, Nr. 3. Tamtéž: Executive Summary.
- Beaton-Wells, C.: Australia’s criminalization of cartels – should it be contagious?, The 4th ASCOLA conference, Washington (16.6. - 17.6. 2009).
- Valoušková, Z.: Kriminalizace kartelů – nad § 248 trestního zákoníku, Antitrust, 2009, nulté číslo.
- Pokorný, R.: Bude možnost trestního postihu kartelů v ČR přínosem a přispěje k efektivnějšímu vymáhání soutěžního práva? Competition Day, ÚOHS, Brno , 13.5. - 14. 5. 2009.
- Kindl, J.: Některé problémy zavedení trestného činu „kartelu“ v novém trestním zákoníku, Právní rozhledy 2010, č. 17, str. 622 – 628.
- Powell, M. – McKelvey, G.: Director Disqualification as a Complement to EU Antitrust Fines: Towards a More Balanced Sanction Policy, CPI Antitrust Journal, December 2010, No. 1.
-

Contact – email
bejcek@law.muni.cz